Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 53, Ağustos 2021, s. 571-583

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.52272>

Hüseyin SAĞLIK

İstanbul Aydın Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi,
huseyinsaglik@stu.aydin.edu.tr

TERÖRDEN TEMİZLENEN BÖLGELERDE İNSANİ YARDIM ve İNSANİ DİPLOMASİ UYGULAMALARI: SURİYE’NİN KUZEYİ ÖRNEĞİ

Özet

Suriye iç savaşı ile birlikte bir yandan göç krizi ile karşı karşıya kalan Türkiye bir yandan terör örgütlerinin saldırıları sebebiyle güvenlik riskleri ile mücadele etmiştir. Suriye’nin kuzeyinde hareket alanı bulan ve bu bölgeden Türkiye’ye saldırılar düzenleyen DEAŞ, PKK/YPG/PYD gibi terör örgütlerini bölgeden temizlemek için askeri operasyonlar yapan Türkiye, operasyonları başarılı bir şekilde tamamladıktan sonra bölgeyi yeniden inşa etmeye başlamıştır. Türkiye bu süreçte insani yardımları ve insani diplomasiyi etkili şekilde kullanmıştır. Bu çalışmanın amacı Suriye’nin kuzeyinde terörden temizlenen bölgelerde Türkiye’nin yürüttüğü insani diplomasi uygulamalarını araştırmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre Türkiye, dünyada en çok insani yardım yapan ülkedir. Suriye’nin kuzeyinde terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşası, Türkiye’nin başarılı insani diplomasi örneklerinden birisidir. Suriye’deki iç savaştan en çok etkilenen ülke olan Türkiye, Suriye’nin kuzeyinde tüm dünyaya örnek olacak nitelikte bir insani diplomasi örneği sergilemiştir. Türkiye’nin kamu ve sivil insani diplomasi aktörlerinin uyumlu bir şekilde çalışması, insani diplomasi konusundaki başarının kilit noktalarından birisi olarak belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: İnsani Yardım, İnsani Diplomasi, Terör, Suriye, Türkiye,

HUMANITARIAN AID AND HUMANITARIAN DIPLOMACY IN REGIONS CLEARED OF TERROR: THE CASE OF SYRIA'S NORTH

Abstract

Faced with the migration crisis along with the Syrian civil war, on the one hand, Turkey has struggled with security risks due to the attacks of terrorist organizations. Turkey, which carried out military operations to clear terrorist organizations such as DAESH, PKK/YPG/PYD, which found movement in northern Syria and organized attacks on Turkey from this region, started to rebuild the region after successfully completing the operations. Turkey has effectively used humanitarian aid and humanitarian diplomacy in this process. The aim of this study is to investigate the humanitarian diplomacy practices carried out by Turkey in the regions cleared of terrorism in northern Syria. Qualitative research method was used in the study. According to the results, Turkey is the country that provides the most humanitarian aid in the world. The reconstruction of the regions cleared of terrorism in northern Syria is one of Turkey's successful examples of humanitarian diplomacy. Turkey, the country most affected by the civil war in Syria, has displayed an example of humanitarian diplomacy in northern Syria that will set an example for the whole world. The harmonious work of Turkey's public and civilian humanitarian diplomacy actors has been identified as one of the key points of success in humanitarian diplomacy.

Keywords: Humanitarian Aid, Humanitarian Diplomacy, Terrorism, Syria, Turkey.

1. GİRİŞ

2011 yılından itibaren devam eden Suriye iç savaşı Türkiye'yi siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, insani açıdan etkilemiştir. Bunlara ek olarak Suriye'nin kuzeyinde kendisine hareket alanı bulan terör örgütlerinin Türkiye'ye yönelik eylem girişimleri, Türkiye'nin bölgeye müdahalesini kaçınılmaz kılmıştır. Türkiye, 2016 yılından bu yana yürüttüğü askeri operasyonlarla Suriye'nin kuzeyinde önemli bir kısmı terörden arındırmıştır ve bölgeyi yeniden inşa etme süreci başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Suriye'nin kuzeyinde terörden temizlenen bölgelerde Türkiye'nin insani diplomasi faaliyetlerini araştırmaktır. Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki insani yardımlarının bölgenin yeniden inşa edilmesindeki rollerinin incelenmesi çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Buna göre birincil ya da ikincil kaynaklar kullanılmıştır.

Bu çalışma; Türkiye'nin güvenliğini sağlamayı hedefleyen sınır ötesi hareketlerin kazanımlarını ortaya koyması yönüyle önemlidir. Çalışma Türkiye'nin insani yardım ve insani diplomasi uygulamalarının Türkiye'ye olan bakışına etkilerini açıklaması sebebiyle katkı sağlamaktadır. Suriye'de terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşa edilmesi sürecinde rol oynayan insani diplomasi aktörlerinin belirlenmesi çalışmayı önemli hale getiren faktörlerden birisidir.

2021 yılı itibarıyla 10. yılını dolduran ve hala devam eden Suriye iç savaşında Türkiye'nin nasıl bir yol izlemesi gerektiğine dair bu çalışmanın sonuçlarının katkı sağlaması hedeflenmektedir.

2. SURİYE’NİN KUZEYİNDE İNSANİ YARDIM ve İNSANİ DİPLOMASİ

2.1 İnsani Diplomasi

Dünyada diplomasiinin yaşadığı gelişim ve diplomaside yeni yaklaşımların kullanılmaya başlaması, insani diplomasi tekniğinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Yumuşak güç kullanımının yaygınlaşması da insani diplomasi ile yakından ilişkilidir. *“İnsani diplomasi kavramı, esas itibarıyla silahlı çatışma veya doğal afetlerin yaşandığı bölgelere hızlı ve organize biçimde uluslararası insani yardımların ulaştırılması ve sivil halkı bu tarz krizlerin etkilerinden korumak için gerekli görüşmelerin yürütülmesi gibi konvansiyonel diplomasiinin dışına kalan faaliyetleri ifade etmektedir”* (Akıllı, 2016: 403). İnsani diplomasiyi geniş bir bakış açısıyla ele alan bu tanımda olağandışı durumların sonrasında yürütülen diplomatik faaliyetlere dikkat çekilmiştir.

İnsani diplomasi anlayışında bazı aktörler ön plana çıkmaktadır. İnsani diplomasiinin aktörleri; ulusal hükümetler, uluslararası örgütler, hükümet dışı kuruluşlar, özel sektör teşebbüsleri ve bireyler şeklindedir. Buna göre ulusal ve uluslararası insani diplomasi aktörleri arasında; Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türk Kızılayı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), Hak İnsani Yardım Derneği, Sınır Tanımayan Doktorlar, Birleşmiş Milletler, Kızılhaç örnek olarak gösterilebilir (Dülger, 2017: 9).

İnsani diplomasi, yumuşak güç kullanımında yaygın biçimde kullanılmaktadır. Bölgesel ve küresel bir güç olmak isteyen ülkelerin sert gücün yanı sıra yumuşak gücü etkili bir şekilde kullanmaları gerekmektedir (Yıldırım, 2019: 2585). İnsani diplomasi de ülkelerin yumuşak güç kullanımının önemli bir parçası olarak görünmektedir. İnsani diplomasi ile ilgili verilen bilgiler, ülkelerin imajlarına olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir. İnsani diplomasi faaliyetleri ve aktörleri, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

2018 yılına ait verilerden biri olarak yardım eden ve alan ülkelere dair aşağıdaki bilgiler dikkate alınmalıdır.

Grafik 1. İnsani Yardımda Öne Çıkan Ülkeler

Kaynak: URL-1.

Grafik 1’de görüldüğü üzere Türkiye dünyanın en çok insani yardım yapan ülkesi konumundadır.

Covid-19 pandemi döneminde yapılan insani yardımlar, Türkiye'nin bu dönemdeki yardımlarda da dünyada ilk sıralarda yer aldığını desteklemektedir. Tıbbi ekipman yetersizliğinin oldukça yüksek olduğu bir dönemde Türkiye 30’dan fazla ülkeye yardım etmiştir. Ülkelerin birbirlerinin ekipmanlarına el koyduğu bir ortamda Türkiye'nin yaptığı bu

yardımların önemi ve anlamı oldukça büyüktür. Türkiye'nin Covid-19 dönemindeki insan yardımları; TİKA, Kızılay, Sağlık Bakanlığı gibi kurumların koordinasyonu ile olmaktadır (Şen, 2020: 141).

İnsani diplomasinin tanımları ve algılanan içeriği, terimi kullanan kuruluşların sayısı ve gerçekleştirdikleri insani yardım operasyonları kadar büyük farklılıklar göstermektedir. İnsani diplomasi henüz uluslararası toplum tarafından genel olarak kabul edilen sağlam bir şekilde oluşturulmuş bir kavram değildir. İnsani diplomasiye göre fikri kavramak, terimin kendisini kullanmak ile tanıımı ve nasıl yapılması gerektiğine ilişkin mutabakat için uluslararası tanınırlığa varmak arasında büyük bir fark vardır (Regnier, 2011: 1213). İnsani diplomasi koruma ve yardım sağlamak için mağdurlara erişim sağlamak, insani yardım aktörleri için vize görüşmeleri yapmak, insani yardımın sağlanması için lojistik ve mali mekanizmaların kurulmasını müzakere etmek, insani yardım çalışanlarının, binalarının ve yararlanıcılara sağlanan yardımın güvenliğini sağlamak, insani yardım kuruluşlarının yerel personeli, sivil nüfus ve diğer insani yardım yararlanıcıları için güvenlik garantilerini müzakere etmek gibi amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir (Veuthey, 2012: 195).

2.2. Suriye İç Savaşı

Suriye'de iç savaşın başlangıcı Arap Baharı sonrasında yaşanan halk hareketleri sonrasında olmuştur. 2011 yılında başlayan iç savaş onuncu yılına girmiş durumdadır. Suriye'de iç savaşın başlangıcının ardından takip eden süreç sadece Suriye açısından değil bölgesel ve küresel güçlerin yakından ilgilendiği ve dahil olduğu bir hale gelmiştir. Suriye'de 2011 yılının Mart ayında başlayan iç savaşın etkileri ülkenin sınırlarını çoktan aşmış görünmektedir (Özdemir, 2016: 81).

Suriye'de halkın bireysel hak ve özgürlükler, yolsuzluk, işsizlik, demokratik yönetim gibi konulardaki taleplerine yönelik barışçıl gösterilerde halkın üstüne ateş açılması ile birlikte şiddet eylemleri başlamıştır. Bu olayın ardından Suriye'de muhalif gruplar örgütlenmeye başlamış ve yaşanan çatışmalar iç savaşa dönüşmüştür (Kadioğlu, 2020: 2181).

Suriye iç savaşında aktörler ve vekillerin öncelikleri, olmasını istedikleri ve stratejileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Kuzu, 2019: 35):

- i. **Suriye Rejimi:** Suriye rejimi için temel strateji Esad'ın görevini sürdürdüğü bir Suriye olarak görünmektedir. Muhaliflerin ve DEAŞ'ın ülkede etkin olmaması, rejimin öncelikli konuları arasında yer almaktadır. Bundan sonraki öncelik ise Türkiye'nin güçlü bir şekilde Suriye sorununda yer almamasıdır. PKK-PYD-YPG terörist gruplarının güçlenmemesi, rejimin bir diğer beklentisidir.
- ii. **Muhalifler (Özgür Suriye Ordusu ya da Suriye Milli Ordusu):** Suriye'de federal bir yapının oluşturulması ve Esad'ın olmadığı bir ülke yönetiminin sağlanması, muhaliflerin Suriye iç savaşındaki stratejileridir. Rejimin ülke yönetiminde etkin olmaması, muhaliflerin istediklerinin başında gelmektedir. İran ve DEAŞ'ın bölgede güçlenmemesi, ikinci öncelik olarak değerlendirilmektedir. Rusya ve ABD'nin ülkeye müdahalesi, muhalifler tarafından istenmeyen bir diğer konudur.

- iii. **Türkiye:** Suriye iç savaşından en çok etkilenen ülke olarak Türkiye'nin temel isteği bölgede bir PKK-PYD-YPG terör koridorunun oluşmamasıdır. DEAŞ'ın etkin olmaması, Türkiye'nin ikinci önceliği iken İran ve rejimin güçlenmesi, Türkiye'nin istemedikleri arasındadır. Türkiye'nin bölgedeki temel stratejisi ise Suriye'nin bütünlüğünün korunması olarak görünmektedir. Türkiye için Suriye iç savaşında terörist grupların ön plana çıktığı söylenebilir.
- iv. **ABD:** Suriye iç savaşının başından bu yana PKK-PYD-YPG gruplarını destekleyen ABD için öncelikli strateji, bir terör koridoru oluşturmaktır. DEAŞ ve İran'ın bölgede güçlü olması, ABD'nin en çok istemeyeceği şey konumundadır. Sonrasında ise ABD için bölgede güçlü bir Rusya'nın olmaması ve Türkiye'nin güçlenmemesi gibi öncelikler bulunmaktadır.
- v. **Rusya:** Suriye iç savaşında Rusya'nın stratejisi Esad'lı bir Suriye'dir. Rusya için olması istenmeyen öncelikler ise bölgede etkili bir ABD, etkili bir Türkiye, DEAŞ şeklinde sıralanmaktadır. Öncelik sırasına göre açıklanan bu hususlar, Rusya'nın savaşta konumuna dair fikir verecek niteliktedir.
- vi. **İran:** Suriye iç savaşında tıpkı Rusya gibi İran'ın da stratejisi Esad'lı bir Suriye'dir. Bölgede Türkiye'nin etkin olması, İran'ın olmasını istemeyeceği ilk şeydir. ABD'nin bölgedeki güçlü bir konumda bulunması, İran'ın istemeyeceği hususlardan birisidir. DEAŞ ve YPG terör örgütlerinin güçlenmesi ise İran tarafından üçüncü öncelikli istenmeyen husustur.
- vii. **PKK-PYD-YPG:** Bu terör örgütlerinin Suriye iç savaşındaki temel stratejileri terör koridoru oluşturmaktadır. Dolayısıyla bölgede güçlü bir Türkiye'nin olması, bu terörist grupların olmasını istemediği birinci önceliktir. DEAŞ'ın güçlü olmaması, ikinci öncelikli konuma görünmektedir. İran ve rejimin ülkede güçlü olmaması ise bu terör örgütlerinin istekleri arasındadır.

2.3. Türkiye'nin Suriye'ye Müdahalesi

Türkiye'nin Suriye'ye yönelik müdahalesi, iç savaştan en çok etkilenen ülke olmasının bir sonucudur. Türkiye ve Suriye arasında 911 kilometre sınır uzunluğu bulunmaktadır. Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle ülkede güçlenen terör örgütlerinin Türkiye'ye sızarak eylemler yapmaları Türkiye'nin Suriye'ye müdahale etmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Türkiye kendi güvenliğini sağlamak için terör örgütlerine yönelik sınır ötesi operasyonlar düzenlemiştir (Balcı ve Göcen, 2018: 343).

2.3.1. Fırat Kalkanı Harekatı

Türkiye'ye yönelik tehditler, Fırat Kalkanı Harekatını kaçınılmaz hale getirmiştir. Terör örgütü DEAŞ'ın Suriye'den Türkiye'ye yönelik füze/roket saldırıları, Türkiye'de canlı bomba eylemleri düzenlemesi gibi gelişmeler, Türkiye'nin bu harekatı yapmasındaki temel nedenler arasındadır. Azez ve Cerablus arasındaki yaklaşık 100 kilometrelik sınırı DEAŞ'ın kontrol etmesi, Türkiye için büyük bir tehdittir ve bu tehdidi bertaraf etmek için Fırat Kalkanı Harekatı yapılmıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017: 13). Türkiye, Fırat Kalkanı Harekatı ile birlikte bir yandan sınırdaki DEAŞ unsurlarını ortadan kaldırırken bir yandan da bölgede oluşturulmak istenen PKK/YPG terör koridorunu engellemiştir. Fırat Kalkanı

Harekatı aynı zamanda Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde güvenli bölge oluşturma amacının bir sonucu olarak gerçekleştirilmiştir (Polat, 2020: 64).

2.3.2. İdlib Operasyonu

Türkiye, Rusya ve İran arasında yürütülen Astana görüşmeleri sonrasında Suriye'de çatışmasızlık bölgesi oluşturma hedeflerinden birisi olan İdlib'de yer alan terör unsurlarının temizlenmesi için yürütülen operasyon, İdlib Operasyonudur. El Kaide'nin Suriye uzantısı olarak bilinen Nusra cephesi unsurlarının bölgeden temizlenmesi için operasyon yapılmış ve sonucunda İdlib'den bu unsurlar çekilmek durumunda kalmıştır (Acun ve Salaymeh, 2018: 9).

2.3.3. Zeytin Dalı Operasyonu

Türkiye'nin Suriye'de başarılı bir şekilde operasyonlar yapması, Suriye krizinin çözüme kavuşturulması noktasında Türkiye'yi önemli bir aktör haline getirmiştir (Balcı ve Göcen, 2018: 346). Ayrıca Türkiye'nin sınırında yaşanan gelişmelere ve kendisine yönelik tehditlere daha fazla seyirci kalmayacağı mesajı verilmiştir. Özellikle Fırat Kalkanı Harekatı ile birlikte hızlı bir şekilde sağlanan başarı, Türkiye'nin bir diğer terör unsuru ve tehdidi olan PKK/PYD/YPG'ye yönelik gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Operasyonunun başlama sürecini hızlandırmıştır. Türkiye 20 Ocak 2018 tarihinde Afrin bölgesindeki terör unsurlarına yönelik Zeytin Dalı Harekatını başlatmıştır (Polat, 2020: 70).

Zeytin Dalı Harekatı; terör koridoru boyutu, Türkiye-ABD ilişkileri boyutu, Türkiye-AB ilişkileri boyutu, Türkiye-Rusya ilişkileri boyutu olacak şekilde çok boyutlu bir biçimde değerlendirilmek durumundadır. Ayrıca Türkiye'nin kendisi için bölgede var olan tehditlere karşı aktif bir biçimde müdahale etmekten çekinmeyeceği, yapılan bu operasyonun sonuçları arasındadır (Köylü, 2018: 81).

2.3.4. Barış Pınarı Harekatı

Türkiye'nin sınır güvenliğinin sağlanması, Suriyelilerin ülkelerine dönmesini sağlamak, Türkiye'nin güneyinde bir terör koridoru oluşmasını engellemek gibi amaçlar Barış Pınarı Harekatının amaçları olarak görünmektedir (Polat, 2020: 77). Türkiye, Suriye'de 10 yıldır devam eden iç savaştan en çok etkilenen ülke konumundadır. Türkiye, Suriye'deki savaştan ekonomik, sosyal, güvenlik açısından olumsuz yönde etkilenmiştir ve bu olumsuz etkilerle hala mücadele etmek durumundadır. Barış Pınarı Harekatı, daha önceki operasyonlar ile birlikte Türkiye'nin Suriye'de kazandığı askeri başarının bir göstergesi olmuştur. Bu durum aynı zamanda Türkiye'nin bölgede kendi çıkarları için politikalar üretmesi ve uygulaması için bir fırsattır (Polat, 2020: 89). Türkiye, Barış Pınarı Harekatı ile birlikte güneye doğru 32 kilometre derinlikte, doğu-batı yönünde ise 444 kilometre uzunluğunda bir bölgeyi kontrol altına almayı hedeflemiştir (Sağıncı ve Aras, 2020: 45).

2.3.5. Bahar Kalkanı Harekatı

Suriye'de Türkiye tarafından gerçekleştirilen büyük operasyonlardan sonuncusu Bahar Kalkanı Harekatıdır. İdlib'de intikal halinde olan Türk askerlerine düzenlenen hava saldırısında 34 askerimiz şehit olmuştur (Kadioğlu, 2020: 214). Türkiye'nin bu saldırı sonrasındaki karşılığı ise Bahar Kalkanı Harekatıdır. Türk kamuoyunda infial meydana getiren ve derin üzüntüye neden olan 34 Türk askerinin şehit edilmesine karşılık olarak

Türkiye'nin yaptığı bu operasyon, özellikle sürü SİHA yönüyle dünya kamuoyunda geniş bir yankı bulmuştur.

2.4. Kamu Diplomasisi ve İnsani Diplomasisi Uygulamaları: Suriye'de İnsani Diplomasinin Resmi ve Sivil Aktörler

2.4.1. Türkiye'nin İnsani Diplomasi Aktörleri

Suriye'de devam eden iç savaş, milyonlarca insanın göç etmesine neden olmuştur. Türkiye bu süreçte Suriyeli sığınmacılara geçici koruma statüsü vermiş ve insan hayatına değer verdiğini gösteren bir yaklaşım sergilemiştir (Dindarık ve Fidan, 2020: 136). TİKA, Türk Kızılayı ve AFAD Türkiye'nin insani diplomasi aktörleri arasında öne çıkan kamu kurumlarıdır. Bunun dışında Türk Sanayici ve İşadamları Derneği, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı, Hak İnsani Yardım Derneği, Diyanet Vakfı, Hayrat İnsani Yardım Vakfı, Aziz Hüdayi Vakfı, Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Yardımcı Uluslararası İnsani Yardım Derneği, Yeryüzü Doktorları, Arama Kurtarma Derneği, Beşir Derneği, Sadakataşı, Vuslat Derneği Türkiye'nin insani diplomasi aktörleri arasında öne çıkan sivil toplum kuruluşları olarak görünmektedir (Eren, 2017: 45).

2.4.2. Uluslararası Yardım Kuruluşları

Dünyada devlet sisteminin sorunları çözme konusunda yetersiz kaldığı durumlarda uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla çözüm için çaba gösterilmesi söz konusudur. Değişen dünyada uluslararası yardım kuruluşları tarafından yürütülen faaliyetler, uluslararası politikanın önem verdiği konulardan birisi halini almıştır (Baharçipek, 2015: 231). Böylece dünya genelinde uluslararası yardım kuruluşları daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır.

Kamu diplomasisi ve insani diplomasi uygulamalarında yer alan bazı uluslararası yardım kuruluşları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (İnan, 2012: 1):

- i. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF),
- ii. Dünya Sağlık Örgütü (WHO),
- iii. Uluslararası Göç Örgütü (IOM),
- iv. Dünya Gıda Programı (WFP),
- v. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA),
- vi. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR),
- vii. Avrupa Topluluğu İnsani Yardım Ofisi-Avrupa Komisyonu İnsani Yardım Departmanı (ECHO),
- viii. Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA),
- ix. Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF),
- x. Çocukları Kurtarın Vakfı (Save the Children),
- xi. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) şeklindedir.

Bunlara ek olarak gönüllü olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu yardım kuruluşlarının varlığından bahsedilmesi mümkündür. Birleşmiş Milletler, UNICEF gibi uluslararası kuruluşlar tarafından savaştan kaçan Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması için fon ayrılmıştır (Yılmaz, 2018: 370).

2.5. İnsani Diplomasi ve Terörden Temizlenen Bölgelerin Yeniden İnşası

Terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşası, farklı aktörlerin katılımını gerektirmektedir (Donelli, 2017: 61). Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının yürütmekte olduğu insani diplomasi faaliyetleri, Suriye'nin kuzeyinde terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşasında önemli roller üstlenmiştir.

Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşasında takip ettiği adımlar aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

Şekil 1. Türkiye'nin Suriye'de Yeniden İnşa Hedefleri

Kaynak: Aslan, 2019: 24.

Güvenlik öncelikli olarak tasarlanan yeniden inşa hedefleri, toplumsal yapının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yöneliktir.

Türkiye, terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşa edilmesi için kapsamlı çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmanın araştırmacısı da yerinde bu çalışmaları yerinde gözlemlemiştir. Araştırmacı tarafından çekilen fotoğraflardan bazıları aşağıda gösterildiği gibidir.

Fotoğraf 1. Araştırmacı Tarafından Suriye’de Çekilen Fotoğraflar-1

Fotoğraf 2. Araştırmacı Tarafından Suriye’de Çekilen Fotoğraflar-2

Türkiye, Suriye’de yaşanan insani krizden en çok etkilenen ülke olduğu gibi krizin çözümü kavuşması için de en çok çaba gösteren ülkedir. Türkiye’nin insani diplomasi faaliyetleri kapsamında Suriye’deki ihtiyaç sahiplerine farklı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ulaşması da bunu destekler nitelikte görünmektedir.

Türkiye'nin terörden temizlenen bölgelerin yeniden inşa edilmesi için yoğun bir çaba harcadığını göstermektedir. TİKA, Türk Kızılayı, AFAD, İHH, Hak İnsani Yardım Derneği gibi Türkiye'nin insani diplomasi aktörlerinin covid-19 pandemi döneminin zorlu şartlarına rağmen bu yöndeki çalışmalarını aralıksız bir biçimde sürdürmesi, Türkiye'nin insani diplomasi faaliyetlerine verdiği önemin bir göstergesidir. Bir yandan sınırları içerisinde 3 milyon 672 bin Suriyeli sığınmacıyı ağırlayan Türkiye, bir yandan da Suriye'de terörden temizlediği bölgeleri yeniden inşa ederek dünyaya örnek olacak bir insani diplomasi örneğini göstermektedir.

Sonuç olarak Türkiye insani diplomasiyi etkili bir şekilde kullanan ülkelerden birisidir. Türkiye'nin insani yardım konusunda dünyada ilk sırada yer alması, insani diplomasi aktörleri ile uyumlu bir şekilde yürütülen çalışmaların sonucu olarak görünmektedir.

3. SONUÇ

Türkiye, dünyadaki öncü insani diplomasi aktörlerinden birisidir. Türkiye, dünyada en çok insani yardım yapan ülke konumundadır. Ekonomik gelişmişlik seviyesi yüksek olan ülkelerin önüne geçerek dünyanın en çok insani yardım yapan ülkesi konumuna gelmesi, Türkiye'nin imajını olumlu yönde etkilemektedir.

2011 yılından bu yana devam eden Suriye iç savaşının beraberinde getirdiği insani kriz karşısında Türkiye, bölge halkına ülkesinin kapılarını açmanın yanında insani yardımlar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Suriye iç savaşına paralel olarak bölgede terör örgütlerinin etkisinin artması sebebiyle güvenlik riskleri artan Türkiye, Suriye'nin kuzeyine askeri operasyonlar düzenlemiştir. Bir yandan başarılı askeri operasyonlar yapan Türkiye, bir yandan da terörden temizlediği bölgeleri başarılı bir şekilde inşa etmektedir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre Türkiye'nin insani yardım faaliyetlerindeki başarısında TİKA, Türk Kızılayı, AFAD, İHH, Hak İnsani Yardım Derneği gibi kurum ve kuruluşlar ön plana çıkmaktadır. İnsani diplomasi aktörleri ile uyumlu bir şekilde hareket edilmesi, Türkiye'nin insani diplomaside başarılı olmasındaki etkenlerden birisi olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin Suriye'de izlediği insani diplomasi, tüm dünyaya örnek niteliği taşıdığı çalışmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak Türkiye'nin insani diplomasi konusundaki başarısını ulusal ve uluslararası kamuoyuna daha fazla duyurmasının önemi vurgulanmıştır. İnsani diplomasi faaliyetlerine katılan kurum ve kuruluşların desteklemesi, sayılarının artırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acun, C. ve SALAYMEH, B. (2018). Suriye krizinde yeni safha: İdlib. Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Akıllı, E. (2016). Türkiye'de ve dünyada dış yardımlar, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Aslan, M. (2019). Yeniden yapılandırma: Türkiye'nin Suriye'deki modeli, SETA Rapor, İstanbul.
- Baharçipek, A. (2015). "Uluslararası kuruluşların işlevleri", Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, ss.229-242.
- Balcı, M. ve Göcen, C.E. (2018). "Sınır ötesi operasyonlarının politik ekonomisi: Fırat Kalkanı Harekatı örneği", Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, sayı 3, ss.341-350.
- Dindarık, N. ve Fidan, Y. (2020). "Türkiye'de mültecilerin yaşadıkları bölgelere yönelik insani yardım lojistiği", Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 18, sayı 2, ss.135-154.
- Donelli, F. (2017). "Features, aims and limits of Turkey's humanitarian diplomacy", Central European Journal of International and Security Studies, sayı 3, ss.59-83.
- Dülger, K. (2017). "Etkinliği giderek artan yeni bir kavram olarak insani diplomasi ve bu alanda örnek teşkil eden Türkiye'nin insani diplomasi anlayışı", International Journal of Political Studies, cilt 3, sayı 2, ss.1-20.
- Eren, E. (2017). "Sivil toplumun dış politika inşasındaki rolü", Ekonomi Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, cilt 2, sayı 1, ss.36-49.
- İnan, M. (2012). "İnsani yardım ve Avrupa Birliği boyutu", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kadioğlu, İ.A. (2020). "Suriye iç savaşı ve Türkiye", Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, cilt 16, sayı 29, ss.2179-2213.
- Köylü, M. (2018). "Suriye, PYD/YPG yapılanması ve Zeytin Dalı Harekatı", ASSAM Uluslararası Hakemli Dergisi, sayı 11, ss.70-86.
- Kuzu, V. (2019). "Suriye iç savaşında etkili olan faktörler ve İran'ın Suriye politikasının etkileri", (Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Özdemir, Ç. (2016). "Suriye'de iç savaşın nedenleri", Bilgi Dergisi, sayı 33, ss.81-102.
- Polat, D.Ş. (2020). "Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askeri hareketinin amaçları ve sonuçları", Güvenlik Stratejileri Dergisi, cilt 16, sayı 33, ss.53-96.
- Regnier, P. (2011). "The emerging concept of humanitarian diplomacy". International Review of the Red Cross, cilt 93, sayı 884, ss.1211-1237.
- Sağıncı, F. ve Aras, İ. (2020). "Körfez Arap ülkelerinin Türkiye'nin Suriye'deki Barış Pınarı Harekatına yaklaşımı", Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, cilt 3, sayı 1, ss.44-56.

Şen, O. (2020). “Türkiye'nin Covid-19 pandemisi sırasında yaptığı uluslararası insani yardımların kavramsal çerçevesi”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, cilt 6, sayı 1, ss.140-149.

Url-1, <https://tr.euronews.com/2018/06/21/turkiye-insani-yard-mda-zirvede> , (Erişim Tarihi: 27.12.2020).

Veuthey, M. (2012). “Humanitarian diplomacy: saving it when it is most needed”. *Webster University Geneva Humanitarian Conference*, sayı 16, ss.195-208.

Yeşiltaş, M., Seren, M. ve Özçelik, N. (2017). *Fırat Kalkanı Harekatı, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul*.

Yıldırım, E. (2019). “İnsani diplomasi faaliyetlerinin Türkiye'nin yumuşak gücüne etkisi”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, cilt 13, sayı 19, ss.2562-2591.

Yılmaz, E.A. (2018). “Uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki Suriyelilere insani yardımları”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, cilt 6, sayı 15, ss.370-382.